

## СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

*Анотація. Проаналізовано розвиток підприємництва в Україні за останнє десятиліття і стан підприємництва в Україні. Визначено фактори, які негативно впливають на його розвиток, та запропоновано шляхи подолання цих факторів.*

*Аннотация. Проанализировано развитие предпринимательства в Украине за последнее десятилетие и состояние предпринимательства в Украине. Определены факторы, которые негативно влияют на его развитие, и предложены пути преодоления этих факторов.*

*Annotation. The development of entrepreneurship in Ukraine over the past decade and the state of entrepreneurship in Ukraine are analysed. The factors negatively affecting its development, and the ways to overcome these factors are determined.*

*Ключові слова: підприємництво, малий і середній бізнес, проблеми підприємництва.*

Різні аспекти розвитку підприємництва в Україні досліджувалися та представлені у працях як закордонних, так і вітчизняних науковців, а саме: В. Виговської, З. Варналія, Г. П'ятницької, М. Харченко, Л. Лебедєвої, Ю. Долгорукова та ін.

Мета статті – проаналізувати розвиток підприємництва в Україні за останнє десятиліття, визначити його недоліки та знайти шляхи вирішення цих недоліків.

Разом із тим чимало питань стосовно підприємництва в Україні на сьогодні залишаються ще недостатньо вивченими, що обумовлює необхідність подальшого розгляду цієї теми.

Підприємництво – це безпосередня самостійна, систематична, на власний ризик діяльність із виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг з метою отримання прибутку, яка здійснюється фізичними та юридичними особами, зареєстрованими як суб'єкти підприємницької діяльності в порядку, який встановлений законодавством [1].

Підприємництво робить ринкову економіку більш гнучкою, мобілізує фінансові та виробничі ресурси населення, воно є серйозним фактором структурної перебудови і забезпечення проривів науково-технічного прогресу, а також вирішує проблему зайнятості та інші соціальні проблеми ринкового господарства.

В умовах ринкової трансформації економіки України розвиток підприємництва має стати одним із найважливіших чинників соціально-економічного зростання. Однак стан справ в економіці України залишається вкрай складним. Українська економіка змушена долати наслідки планово-розподільної системи господарювання, її структурні деформації, витратний механізм ціноутворення та неконкурентоспроможність.

У розвинутих країнах з боку урядових органів першочергова увага приділяється малому підприємству. Через малі підприємства тут набагато легше впроваджувати нові технології у виробничо-промисловому комплексі, сільському господарстві, переробній промисловості та ін.

Малий і середній бізнес – це створення нових робочих місць, а також альтернатива найманій праці. Розвиток малого й середнього бізнесу є дуже важливим з погляду диверсифікованості структури економіки й формування середнього класу суспільства. На жаль, саме маленька частка сегмента малого і середнього бізнесу у ВВП (в Україні становить 11,4 %) свідчить про те, що держава не надає достатнього рівня підтримки підприємцям, а отже, не сприяє формуванню й зміцненню середнього класу.

Кількість суб'єктів малого та середнього підприємництва на 1 000 населення та кількість зайнятих на одному підприємстві в розвинутих країнах ЄС порівняно з Україною у 2010 році наведено в таблиці.

Таблиця

**Кількість суб'єктів малого та середнього підприємництва  
у розвинутих країнах ЄС [2]**

Показники	Населення	Кількість підприємств малого та середнього бізнесу на 1 000 одиниць населення			Кількість зайнятих на одному підприємстві осіб					
		3	4	5	6	7	8	9	10	11
	Млн	Усього	Мікро	СМП та ССП	Усього	Мікро	Малі	Середні	СМП та ССП	Великі
Бельгія	10,5	39	36	3	6	2	20	97	4	1 016

Велика Британія	61,0	25	22	3	12	3	18	100	6	1337
-----------------	------	----	----	---	----	---	----	-----	---	------

Іспанія	41,0	67	62	5	5	2	20	94	4	942
Італія	60,1	66	63	3	4	2	18	95	3	961
Німеччина	82,2	20	16	4	12	3	19	100	8	1 013
Португалія	10,7	81	77	5	4	2	19	95	3	746
Франція	64,5	36	33	3	6	2	20	101	4	1 113
Болгарія	7,7	34	31	3	8	2	20	108	6	727

Закінчення таблиці

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Естонія	1,3	32	26	6	10	3	20	113	8	593
Литва	3,5	35	31	4	8	2	20	97	6	723
Словакія	5,5	8	6	2	22	4	18	101	12	854
Словенія	2,0	47	44	3	6	2	19	104	4	725
Угорщина	10,0	56	53	3	4	2	19	103	3	873
Чехія	10,4	90	86	4	4	1	20	101	3	804
Норвегія	4,8	56	51	5	5	2	19	97	4	793
<b>Україна</b>	<b>46,1</b>	<b>56</b>	<b>48</b>	<b>8</b>	<b>5</b>	<b>2</b>	<b>6</b>	<b>106</b>	<b>3</b>	<b>1 083</b>

З даних, наведених у таблиці, можна побачити, що в країнах із розвинутою ринковою економікою створення оптимальної структури підприємств досягається пошуком раціонального поєднання підприємств різних розмірів. У цьому контексті комбінації великих, середніх підприємств у країні в кожній галузі укладаються залежно від національних особливостей, функцій у галузевому виробництві, специфіки технологій і ринкового попиту.

Хоча дані наведені за 2010 рік, ці пропорції зберігаються у європейських країнах багато років, рідко відхиляючись лише на одиницю в бік або збільшення, або зменшення цього показника. Тобто ці кількісні пропорції щодо кількості МСП на 1 000 населення є достатньо стійкими.

Насамперед, самостійне господарювання суб'єктів підприємницької діяльності активно впливає на формування конкурентного середовища. Адже кожен підприємець намагається зайняти свою нішу на ринку товарів чи послуг, прагне випустити потрібну і якісну продукцію, намагаючись тим самим привернути до себе споживача. Усе це перетворює мале підприємництво на своєрідний соціальний двигун економічного розвитку, надає ринковій економіці необхідної гнучкості і спонукає до зростання.

Значною мірою роль малого підприємництва полягає у вирішенні питання зайнятості, що виявляється, насамперед, у здатності малого та середнього бізнесу створювати нові робочі місця і поглинати надлишкову робочу силу. Особливо це стосується нинішнього стану справ як в Україні в цілому, так і в нашому регіоні зокрема. Адже в той час, коли відбувається процес скорочення робочих місць на великих підприємствах, малі фірми не тільки зберігають, але й створюють нові робочі місця.

До малого й середнього бізнесу можна зарахувати більше 90 % підприємств, зареєстрованих в Україні, але реальний внесок цих підприємств у ВВП близько 11 % [3]. У Європі цей показник вищий у кілька разів: у Польщі ця категорія підприємств дає до 50 % ВВП, у Данії, наприклад, суб'єкти малого бізнесу щорічно створюють 80 % національного продукту, в Італії – 60 %, а середній внесок таких підприємств у ВВП по всій Західній Європі – 63 – 67 % [4].

Аналіз стану та проблем розвитку малого бізнесу в Україні свідчить про те, що подальший розвиток ситуації без активного та позитивного втручання держави може призвести до згортання даного сектору економіки з відповідним загостренням економічних проблем та посиленням соціальної напруги. Тому виникає необхідність у дієвій державній політиці підтримки малого бізнесу.

Завдяки прийнятим нормативним актам, державній підтримці розвитку підприємницької діяльності в Україні станом на початок 2005 р. діяло 248 тис. малих підприємств. У них було зайнято 4 305 тис. осіб. Кабінет Міністрів України підрахував, що кількість малих підприємств за підсумками 2011 року склала 348,3 тис. одиниць, в 2012 році – 355,9 тис. підприємств, а у 2013 кількість зростає ще на 5 – 6 тис. [5]. Проте, як свідчить аналіз господарської практики, рівень розвитку підприємництва, особливо малого бізнесу, та його державна підтримка є ще недостатніми для подальшого розвитку вітчизняної економіки і не відповідають її можливостям.

Головними причинами гальмування розвитку малого підприємництва в Україні є: відсутність дієвого механізму реалізації державної політики щодо підтримки малого підприємництва; неймовірно важкий тягар оподаткування; низькі темпи та перекося в процесі реформування власності; відсутність належного нормативно правового забезпечення розвитку малого бізнесу; обмеженість або повна відсутність матеріальних фінансових ресурсів; недосконалість системи обліку та статистичної звітності малого підприємництва, обмеженість інформаційного та консультативного забезпечення.

Лівова частка українських малих та середніх підприємств працюють або у сфері торгівлі, або у сфері надання послуг. Діяльність, яка пов'язана з розвитком інновацій, менш популярна серед підприємців. Труднощі виникають через наявну в країні систему стандартизації, яка потребує додаткових коштів на складання технічних характеристик продукту, що стане базою для створення новачків.

Треба звільнити малі підприємства від податків на інвестиції, ввезені технології, потрібні податкові пільги на період становлення малого підприємства. Цілком очевидна необхідність у диференційованому податковому підході до підприємств різного профілю діяльності. Представники малого та середнього бізнесу у своїй діяльності випробовують практично ті ж ризики, що й будь-яке велике підприємство, при цьому його захищеність від таких ризиків фактично набагато менша.

Отже, проведений аналіз стану малого бізнесу в Україні дозволив зробити висновок, що сьогодні вкрай необхідно зосередитися на проблемі формування та вдосконалення правової бази розвитку підприємництва. Розв'язання наявних проблем його розвитку в Україні, створення належного середовища потребують докорінної переорієнтації державної політики розвитку підприємництва. Завдання полягає в тому, щоб суттєво розширити його роль і місце в економічному житті суспільства, тому формування та вдосконалення нормативно правової бази було і залишається провідним напрямом сприяння розвитку підприємництва в Україні.

*Наук. керівн. Бережна Н. І.*

---

**Література:** 1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/69812>. 2. Діяльність малих підприємств у 2010 році. – К. : Держкомстат України. – 2011. – 182 с. 3. Офіційний сайт АКИБ УкрСиббанк. – Режим доступу : [www.ukrsibbank.com](http://www.ukrsibbank.com). 4. Держкомстат України. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>. 5. Бех Н. Особливості розвитку та функціонування малого і середнього бізнесу в Україні / Н. Бех // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 1 (26). – С. 16–18. 6. Виговська В. В. Малий бізнес України : сучасний стан і тенденції розвитку [Текст] / В. В. Виговська // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1 (91). – С. 59–63.